

www.litusgo.eu

LitusGo Εγχειρίδιο
Ενότητα 3
**Αειφόρος Τουρισμός -
Φέρουσα Ικανότητα**

Υπεύθυνος Έκδοσης:
Isotech Ltd, Ερευνητές – Σύμβουλοι Περιβάλλοντος
www.isotech.com.cy

Το έργο υποστηρίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μέσω του Προγράμματος Leonardo da Vinci, Multilateral Project for the Development of Innovation 2009. *Το Εγχειρίδιο αυτό δεσμεύει μόνο τον συντάκτη του και η Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για οποιαδήποτε χρήση μπορεί να γίνει στις πληροφορίες που περιέχονται σε αυτό.*

ISBN set 978-9963-720-22-4

ISBN 978-9963-720-26-2

Το εκπαιδευτικό εγχειρίδιο του LitusGo αποτελεί μέρος του εκπαιδευτικού πακέτου που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του έργου LitusGo και το οποίο έχει αναρτηθεί στον ιστοχώρο www.litusgo.eu. Το έργο LitusGo έχει ως στόχο την εκπαίδευση, την κατάρτιση και την ανάπτυξη των δεξιοτήτων των Τοπικών Αρχών και των τοπικών κοινωνικών εταίρων στα θέματα που αφορούν την Ολοκληρωμένη Διαχείριση της Παράκτιας Ζώνης και τους τρόπους αντιμετώπισης, σε τοπικό επίπεδο, των επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή. Το Εγχειρίδιο έχει σπονδυλωτή δομή: αποτελείται από 20 αυτοτελείς ενότητες που μπορούν να διαβαστούν είτε ανεξάρτητα, είτε στο σύνολό τους (δίνοντας την ολοκληρωμένη προσέγγιση του θέματος). Το εγχειρίδιο έχει μεταφραστεί στις τέσσερις γλώσσες του προγράμματος: Ελληνική, Αγγλική, Μαλτέζικη και Τουρκική. Διατίθεται σε τρεις μορφές: σε μορφή wiki στον ιστοχώρο του LitusGo, σε dvd και στην ανά χειράς έντυπη μορφή, στην οποία η κάθε ενότητα αποτελεί ανεξάρτητο βιβλιαράκι και τα 20 βιβλιαράκια-ενότητες του κάθε εγχειριδίου περιλαμβάνονται σε χάρτινη θήκη.

- Ενότητα 1: Ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο
- Ενότητα 2: Εμπλοκή κοινωνικών εταιρών/ Δημόσια Συμμετοχή
- Ενότητα 3: Αειφόρος τουρισμός/ Φέρουσα ικανότητα
- Ενότητα 4: Διαχείριση υδατικών πόρων
- Ενότητα 5: Αλιεία/ Ιχθυοκαλλιέργεια
- Ενότητα 6: Ποιότητα παράκτιων υδάτων
- Ενότητα 7: Διαχείριση οικοσυστημάτων (χερσαία και παράκτια οικοσυστήματα)
- Ενότητα 8: Διαχείριση αποβλήτων/ ανακύκλωση/ κομποστοποίηση
- Ενότητα 9: Αέρια ρύπανση
- Ενότητα 10: Χρήσεις γης/ Πολεοδομία/ Παράκτια υπερανάπτυξη
- Ενότητα 11: Διαχείριση χερσαίου και θαλάσσιου τοπίου
- Ενότητα 12: Παράκτια μορφολογία: Διαχείριση της παράκτιας διάβρωσης
- Ενότητα 13: Αστική Όχληση 1: Ηχορύπανση
- Ενότητα 14: Αστική Όχληση 2: Οσμορύπανση, φωτορύπανση, θέρμο-υγρορύπανση
- Ενότητα 15: Αρχαιολογικοί χώροι/ Χώροι ιστορικής αξίας/ Μνημεία κληρονομιάς
- Ενότητα 16: Διαχείριση ακραίων συνθηκών: κινδυνων πλημμύρας, παράκτιες πλημμύρες και θαλάσσιες καταιγίδες
- Ενότητα 17: Ξηρασία
- Ενότητα 18: Ερημοποίηση
- Ενότητα 19: Ενέργεια: κατανάλωση και διαχείριση
- Ενότητα 20: Πράσινη Δόμηση

Συγγραφείς του Εγχειριδίου

Το εκπαιδευτικό εγχειρίδιο του LitusGo αναπτύχθηκε από την ομάδα εργασίας εκπαιδευτικού υλικού του LitusGo:

Για τη συγγραφή των Ενοτήτων 1, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19 εργάστηκε η επιστημονική ομάδα του συντονιστή του έργου ISOTECH Ltd. Κύριοι συγγραφείς: Ξένια Ι. Λοϊζίδου, Πολιτικός Μηχανικός/ Ακτομηχανικός και Μιχάλης Ι. Λοϊζίδης, Χημικός Μηχανικός/ Μηχανικός Περιβάλλοντος.

Για τη συγγραφή των ενοτήτων 3, 4, 5, 10, 11, 15, 20 εργάστηκε η επιστημονική ομάδα της Ελληνικής Εταιρείας Περιβάλλοντος και Πολιτισμού/ Πρόγραμμα ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΙΓΑΙΟ. Κύριοι συγγραφείς: Γεωργία Κίκου, Γεωγράφος, Msc Περιβαλλοντολόγος, Υπεύθυνη Προγράμματος ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΙΓΑΙΟ, Αλέξανδρος Μουταφτσής, Οικονομολόγος Msc Περιβαλλοντολόγος, Λεωνίδας Οικονομάκης, Διεθνείς κ Ευρωπαϊκές Σπουδες, MA International Development.

Για τη συγγραφή της Ενότητας 2 εργάστηκε η επιστημονική ομάδα του Κέντρου Μελετών και Έρευνας ΑΚΤΗ. Κύριος Συγγραφέας: Κυριακή Δημητρίου, MSc European Studies. Η ΑΚΤΗ ήταν υπεύθυνη για την επιμέλεια των ενοτήτων, με συντονιστή τον Κωνσταντίνο Γεωργιάδη (MSc στην Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παρακτίων Ζωνών). Το δημιουργικό της έντυπης μορφής σχεδιάστηκε από την Αναστασία Γεωργίου, απόφοιτο Καλών Τεχνών (MA Sustainable Design).

Ο Dr Alan Pickaver, εκ μέρους του εταιρίου EUCC, ήταν ο υπεύθυνος για τον έλεγχο ποιότητας του περιεχομένου των ενοτήτων.

Οι Εταίροι του LitusGo:

Το εταιρικό σχήμα αποτελείται από εκπροσώπους των κυριότερων κοινωνικών εταίρων που δραστηριοποιούνται στις παράκτιες περιοχές: μικρομεσαίες επιχειρήσεις, Σύμβουλοι, ΜΚΟ και Τοπικές Αρχές.

Συντονιστής / Δικαιούχος:

ISOTECH Ltd. Ερευνητές / Σύμβουλοι Περιβάλλοντος
www.isotech.com.cy

Κύπρος:

Δήμος Πάφου www.pafos.org.cy

ΑΚΤΗ Κέντρο Μελετών και Έρευνας, www.akti.org.cy

Ελλάδα:

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Περιβάλλοντος και Πολιτισμού
www.ellet.gr / **Πρόγραμμα ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΙΓΑΙΟ,** www.egaio.gr

ONISIS - Ανάπτυξη διαδικτυακών εφαρμογών
www.onisis.gr

Μάλτα:

Ο Δήμος του Kirkop www.kirkop.gov.mt

Ολλανδία:

Οργανισμός EUCC – The Coastal & Marine Union www.eucc.net

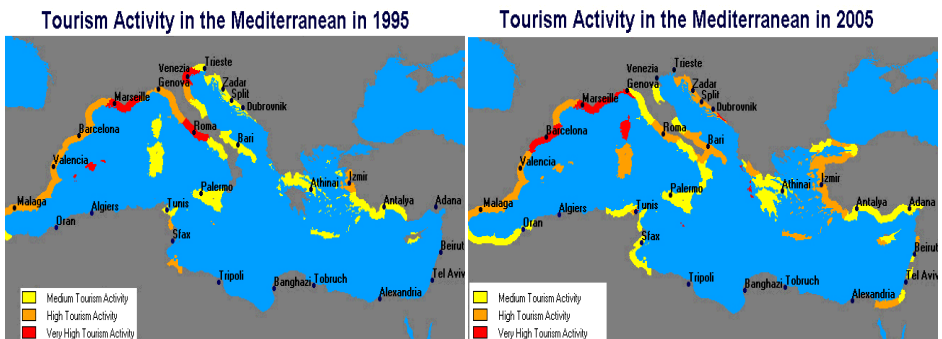
Ενότητα 3

Αειφόρος Τουρισμός - Φέρουσα Ικανότητα

1| Θεωρητικό υπόβαθρο

A. Γενικές πληροφορίες

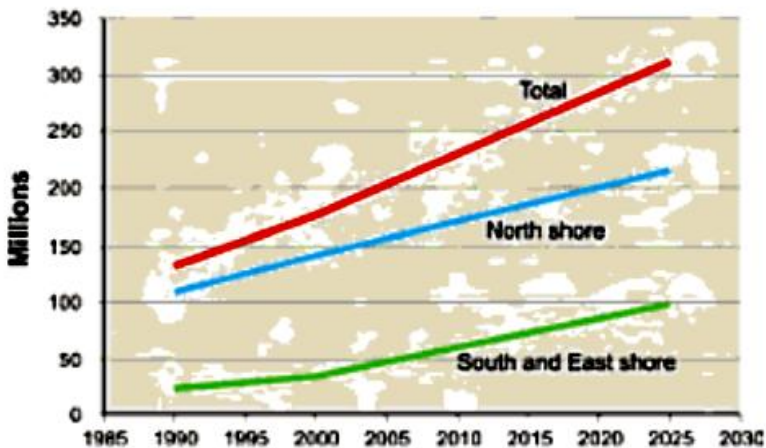
Η Μεσόγειος είναι ένας από τους κύριους τουριστικούς προορισμούς του κόσμου. Το μεγαλύτερο μέρος της τουριστικής δραστηριότητας της συγκεντρώνεται στην παράκτια ζώνη (30% των διεθνών τουριστικών αφίξεων): 63% των Ευρωπαίων επιλέγουν τις παράκτιες περιοχές για τις διακοπές τους (UNEP/MAP, 2009).

Εικόνα 1. Τουριστική δραστηριότητα στην Μεσόγειο

Το 2007, κατέφθασαν στις παράκτιες περιοχές 275 εκατομμύρια τουρίστες από όλο τον κόσμο (UNEP/MAP-Plan Bleu, 2009) και σύμφωνα με προβλέψεις για τις επισκέψεις, υπολογίζεται πως θα καταφθάνουν 312 εκατομμύρια τουρίστες το 2025 (από τη Μεσόγειο και εκτός), σε σύγκριση με 175 εκατομμύρια το 2000, δηλαδή 137

εκατομμύρια τουρίστες περισσότερους μέσα σε 25 χρόνια (UNEP. MAP. Plan Bleu, 2007).

Διάγραμμα 1. Domestic and international tourist visits in coastal regions 1990-2025 [4].

B. Ορισμοί των κύριων εννοιών

Η Αειφόρος Ανάπτυξη, όπως ορίζεται στην αναφορά της Brundtland με τίτλο *Our Common Future*, είναι “η ευθύνη των γενεών του παρόντος να ικανοποιούν τις ανάγκες τους με τέτοιο τρόπο που να διασφαλίζει ότι ικανότητα και των επόμενων γενεών να ικανοποιούν τις ανάγκες τους δεν διακινδυνεύει από μη αναστρέψιμη εξάντληση των πόρων” (Ponting, 2001).

Αειφόρος Τουρισμός είναι ο “τουρισμός που έχει ως στόχο να παρέχει ίσα κατανομημένα οφέλη (ικανοποιώντας τις ανάγκες των γενεών του παρόντος), ελαχιστοποιώντας τις αρνητικές περιβαλλοντικές και

πολιτισμικές επιπτώσεις που σχετίζονται με την τουριστική ανάπτυξη, γενικά: π.χ. συνδυασμός ανάπτυξης και διατήρησης” (Wild, 1994, όπως αναφέρεται στον Ponting, 2001)

Ο Swarbrooke αναφέρει πως υπάρχουν τρεις ίσης σημασίας κατευθύνσεις στον αειφόρο τουρισμό (Swarbrooke, 1999, όπως αναφέρεται στον Ponting, 2001)

- το περιβάλλον, φυσικό και δομημένο
- η οικονομική ζωή των κοινοτήτων και των επιχειρήσεων
- οι κοινωνικές πλευρές του τουρισμού, από τη σκοπιά των επιπτώσεων στους πολιτισμούς υποδοχής, τους τουρίστες και τον τρόπο με τον οποίο συμπεριφέρονται στους απασχολούμενους.

Ένας ορισμός της τουριστικής φέρουσας ικανότητας **ενός τουριστικού προορισμού** όπως προτείνεται από τον UNWTO είναι ο ακόλουθος: “Ο μέγιστος αριθμός ανθρώπων που μπορούν να επισκεφθούν έναν προορισμό ταυτόχρονα, χωρίς να προκαλούν καταστροφή στο φυσικό, οικονομικό και κοινωνικό/πολιτισμικό περιβάλλον και μια μη αποδεκτή μείωση στην ποιότητα της ικανοποίησης των επισκεπτών” (UNEP/MAP, 2009).

Είναι σημαντικό να διαχωρίσουμε τη μεγέθυνση με την ανάπτυξη. Και οι δυο αυτοί όροι μετριοούνται με τη χρήση συγκεκριμένων δεικτών (π.χ. το πρώτο μετριέται με τον αριθμό των αφίξεων, διαμονής, κτλ. και το δεύτερο με την αύξηση του τοπικού εισοδήματος και της απασχόλησης, τα περιβαλλοντικά οφέλη, και υπονοεί την παρουσία του σχεδιασμού ανάπτυξης σύμφωνα με την φέρουσα ικανότητα του τόπου υποδοχής). Η τουριστική μεγέθυνση δεν έχει πάντα ως

αποτέλεσμα την επαρκή οικονομική ευημερία. (UNEP/MAP, 2009)

Η τουριστική μεγέθυνση έχει υπάρξει κατά το παρελθόν κύριος στόχος, αλλά τα τελευταία χρόνια, έχοντας φθάσει στο αποκορύφωμα, όλες οι επιπτώσεις στους περιβαλλοντικούς και πολιτισμικούς πόρους των παράκτιων περιοχών, καθώς έχουν πλέον διαφανεί τα κοινωνικά, πολιτισμικά και οικονομικά πρότυπα των τουριστικών προορισμών. (UNEP/MAP, 2009)

Σήμερα υπάρχει μια όλο και μεγαλύτερη τάση στην αυξημένη ευαισθητοποίηση από αυτούς που διαχειρίζονται και επενδύουν στον τουρισμό, σχετικά με ένα καλά διατηρημένο φυσικό και δομημένο περιβάλλον συνεισφέρει στην αειφορία. Οι τουριστικές προσδοκίες και η ζήτηση κατευθύνεται από το παραδοσιακό μοντέλο του ήλιου, άμμου και της θάλασσας προς περισσότερο σύνθετα προϊόντα που περιλαμβάνουν πολιτισμικά και φυσικά θέλγητρα, γαστρονομία, σπορ, κτλ. όλα αυτά σε ένα καλά διατηρημένο και ξεχωριστό φυσικό περιβάλλον. (UNEP/MAP, 2009)

Την ίδια στιγμή, οι άνθρωποι που ζουν σε παραδοσιακούς τουριστικούς προορισμούς είναι όλο και περισσότερο ευαισθητοποιημένοι και νοιάζονται σχετικά με την φυσική, ιστορική, και πολιτισμική τους κληρονομιά. [1].

[Γ. Ευρώπη, Μεσογειακή θάλασσα και τουριστική ανάπτυξη](#)

Ο τουρισμός είναι ένας από τους πιο δυνατούς οικονομικούς παράγοντες στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής ένωσης. Η τουριστική δραστηριότητα σε όλα τα κράτη μέλη περιλαμβάνει περίπου 2 εκατομμύρια επιχειρήσεις (κυρίως μικρές και μικρομεσαίες) και οι

οποίες παράγουν αυτή τη στιγμή ως και το 12% του ΑΕΠ (άμεσα ή έμμεσα), το 6% της απασχόλησης (άμεσα) και το 30% το εξωτερικό εμπόριο. Όλα αυτά τα μεγέθη αναμένονται να αυξηθούν ακόμα περισσότερο καθώς η τουριστική ζήτηση αναμένεται να αυξηθεί. Μια ανάλυση των μεταβολών στον τουρισμό στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα τελευταία 20 χρόνια ότι οι αριθμοί των καταλυμάτων και διανυκτερεύσεων έχουν αυξηθεί κατά 64% ενώ ο πληθυσμός αυξήθηκε μόνο κατά 6,2% (EC 2002), [1]. Οι αποδείξεις από διεθνή τουρισμό παρουσιάζουν τα τελευταία 40 χρόνια μια συνολική αυξανόμενη τάση, με σύνολο US\$ 208 δισεκατομμύρια το 2006 για τις μεσογειακές χώρες, που αντιπροσωπεύουν ένα μέσο όρο δαπανών της τάξης των US\$ 803 ανά διεθνή τουρίστα (UNEP/MAP-Plan Bleu, 2009).

Δ. Φέρουσα ικανότητα:

Ποιο είναι το όριο αυτού του τύπου ανάπτυξης; Ποια είναι η φέρουσα ικανότητα της παράκτιας ζώνης, π.χ. πόσοι άνθρωποι και πόση ανθρώπινη δραστηριότητα μπορεί να φιλοξενήσει προτού να καταρρεύσουν τα παράκτια οικοσυστήματα μαζί με όλη την ανθρώπινη δραστηριότητα; Αρκετά παράκτια οικοσυστήματα στην Ευρώπη και τη μεσόγειο καταρρέουν ήδη:

- το 19 % των γνωστών μεσογειακών ειδών απειλούνται τόσο σε τοπικό όσο σε παγκόσμιο επίπεδο (UNEP/MAP-Plan Bleu, 2009).
- Η αλιεία μοιάζει να έχει φτάσει τα όρια της. Το 63 % των ψαριών και 60% των θηλαστικών που αναφέρονται στο Πρωτόκολλο που αφορά τις Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές και τη Βιοποικιλότητα απειλούνται υπό εξαφάνιση, από τις αυξανόμενες πιέσεις (κατασκευές), παράκτια διάβρωση, υπερεκμετάλλευση των θαλάσσιων πόρων και επέκταση των ειδών που είναι

εισβολείς. Αυτές οι ζώνες υπόκεινται σε αυστηρές πιέσεις, από τη ρύπανση η οποία προέρχεται από το χερσαίο τμήμα, την αστική ανάπτυξη, την αλιεία, τις ιχθυοκαλλιέργειες, τον τουρισμό, την εξόρυξη υλικών, τη θαλάσσια ρύπανση, τις θαλάσσιες βιολογικές εισβολές (UNEP/MAP-Plan Bleu, 2009).

- Οι κατασκευές καλύπτουν αυτή τη στιγμή το 40 % των παράκτιων επιφανειών (UNEP/MAP-Plan Bleu, 2009).
- Η ζήτηση του νερού έχει διπλασιαστεί τα τελευταία 50 χρόνια (280km³/έτος το 2007) (UNEP/MAP-Plan Bleu, 2009).
- Το ποσοστό αστικοποίησης το 1995 ήταν 62%, με πρόβλεψη να φθάσει στο 72% το 2025. UNEP/MAP-Plan Bleu, (2009)
- Αλλά το μεγαλύτερο πρόβλημα στη συνεχιζόμενη ανάπτυξη του πληθυσμού και υποδομή είναι η γραμμική φύση της παράκτιας αστικοποίησης φθάνοντας κοντά στο 40% του συνολικού μήκους της παράκτιας περιοχής που είναι ήδη κατειλημμένη (UNEP/MAP-Plan Bleu, 2009)

Υπάρχει ακόμα έλλειψη επιμόρφωσης των Τοπικών Αρχών και των ΜΚΟ στο θέμα του βιώσιμου τουρισμού. Τα συμφέροντα (οικονομικά) είναι μεγάλα, αλλά ακόμα και αν τα τοπικά κέντρα λήψης αποφάσεων θέλουν να προωθήσουν βιώσιμες μορφές τουρισμού, η έλλειψη ικανοτήτων και τεχνικής υποστήριξης είναι ένα μεγάλο μειονέκτημα στην προσπάθειά τους. Το LitusGo ανοίγει τη συζήτηση επάνω στο θέμα. Μέσα από το εκπαιδευτικό εργαλείο, που κρατά ο αναγνώστης στα χέρια του, τα εργαστήρια και τις συναντήσεις επιμόρφωσης, το LitusGo στοχεύει να συνεισφέρει στη συμπλήρωση αυτού του κενού και την υποστήριξη των τοπικών κέντρων λήψης αποφάσεων και των ομάδων ενδιαφερομένων στην ανάπτυξη δεξιοτήτων μέσα από τη γνώση και την πληροφορία με απώτερο στόχο να προωθήσει το βιώσιμο τουρισμό ως το μόνο είδος τουρισμού που μπορεί να εγγυηθεί τη μελλοντική ευημερία των μεσογειακών τουριστικών παράκτιων περιοχών.

Επιπλέον, κατά τη διάρκεια των περιόδων αιχμής, οι πυκνότητες των πληθυσμών μπορεί να αυξηθούν και να φτάσουν σε υψηλά επίπεδα (2,300 άνθρωποι/ Km² στις Μεσογειακές ακτές της Γαλλίας και της Ισπανίας, αριθμός μεγαλύτερος από το διπλάσιο που διαμένουν το χειμώνα). (UNEP/MAP, 2009)

Η τουριστική δραστηριότητα φθάνει στην αιχμή της το καλοκαίρι, συμπίπτοντας με την εποχή που η διαθεσιμότητα φυσικού νερού είναι στο χαμηλότερο επίπεδο. [2]

Η σχέση που υπάρχει μεταξύ του τουρισμού και του περιβάλλοντος είναι σχέση αλληλεξάρτησης: όχι μόνο ο τουρισμός είναι ιδιαίτερα εξαρτημένος από την περιβαλλοντική ποιότητα αλλά και η περιβαλλοντική ποιότητα είναι επίσης ιδιαίτερα ευάλωτη στην τουριστική ανάπτυξη.

- **Περιβαλλοντικές επιπτώσεις:**

Ατμοσφαιρική ρύπανση από το μέσα μεταφοράς, υποβάθμιση του τοπίου, κυκλοφοριακό πρόβλημα (Davidson and Maitland, 1997),

- **Κοινωνικές επιπτώσεις:**

Εγκατάλειψη παραδοσιακών επαγγελμάτων, ξενοφοβία, υποβάθμιση παραδοσιακής αρχιτεκτονικής (Βαρβαρέσσος, 1999),

- **Οικονομικές επιπτώσεις:**

Πληθωρισμός και κόστος διαβίωσης, χαμηλής ποιότητας απασχόληση (Davidson and Maitland, 1997).

Το πρώτο βήμα προς τη βιωσιμότητα είναι ο σωστός σχεδιασμός. Σύμφωνα με το UNEP "όντας ένα αλληλένδετο σύστημα, είναι σημαντικό ο τουριστικός σχεδιασμός να στοχεύει στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη όλων αυτών των μερών του συστήματος, των παραγόντων ζήτησης και προσφοράς και των φυσικών και θεσμικών στοιχείων. (UNEP/MAP, 2009: 44).

Ο παράκτιος τουρισμός μπορεί να ενισχυθεί από την ΟΔΠΖ (ICZM), καθώς μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στην επίλυση συγκρούσεων και να επιτρέψει τη συνεργασία ανάμεσα σε όλους τους τομείς που δραστηριοποιούνται στην ακτή όπως και να βοηθήσει με τις επικαλυπτόμενες ευθύνες των εμπλεκόμενων φορέων στην παράκτια ζώνη. (UNEP/MAP, 2009).

Ο σχεδιασμός τουριστικής ανάπτυξης θα πρέπει να λάβει υπόψη τους ακόλουθους στόχους, ιδέες και πολιτικές:

- να ενσωματώσει τον τουριστικό σχεδιασμό στο γενικό σχεδιασμό μιας περιοχής, (UNEP/MAP, 2009)
- να διατηρήσει επ' αόριστον, τους φυσικούς και πολιτισμικούς πόρους έτσι ώστε να καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος και του μέλλοντος, (UNEP/MAP, 2009)
- να βελτιστοποιήσει και ισορροπήσει τα οικονομικά, περιβαλλοντικά και κοινωνικά οφέλη του τουρισμού, στοχεύοντας στην ίση κατανομή αυτών των οφελών στην κοινωνία, ελαχιστοποιώντας ταυτόχρονα τα πιθανά προβλήματα από τον τουρισμό (UNEP/MAP, 2009)

- να εμπλέξει την κοινωνία στο σχεδιασμό και την αναπτυξιακή διαδικασία στο μέγιστο βαθμό, και να αξιοποιήσει αυτή τη συνεισφορά τους στην ανάπτυξη των ειδών τουρισμού που φέρνει πλεονεκτήματα στους ντόπιους (UNEP/MAP, 2009)
- να επενδύσει στον ποιοτικό τουρισμό. Αυτό δε σημαίνει απαραίτητως ακριβό τουρισμό αλλά αναφέρεται κυρίως στα τουριστικά θέλγητρα, εγκαταστάσεις και υπηρεσίες, οι οποίες μπορούν να εκτιμηθούν όπως πρέπει, να προστατέψουν τις τουριστικούς πόρους και να έλκουν τα είδη τουρισμού που θα σέβονται το τοπικό περιβάλλον και την κοινωνία) (UNEP/MAP, 2009)
- να διαφοροποιήσουν την τουριστική τους προσφορά (οικοτουρισμός, πολιτιστικός, αστικός και αγροτικός τουρισμός). (UNEP/MAP-Plan Bleu, 2009)
- να καταπολεμήσουν την υψηλή **εποχικότητα** και να επεκτείνουν την τουριστική σεζόν (π.χ. Κυανή Ακτή στη Γαλλία, που επένδυσε σε επιχειρήσεις, εκθεσιακό και φεστιβαλικό τουρισμό (UNEP/MAP-Plan Bleu, 2009)
- να ενισχύσει το τουριστικό προϊόν, (UNEP/MAP, 2009)
- να αναβαθμίσουν την ποιότητα της προσφοράς και των υπηρεσιών, (UNEP/MAP, 2009).

Πέρα από τον βέλτιστο γενικό και τουριστικό σχεδιασμό της ανάπτυξης μιας περιοχής, οι ΟΤΑ μπορούν [3]:

- να επενδύσουν στην ενίσχυση της παραγωγής τοπικών προϊόντων και της τοπικής παραγωγής εν γένει
- να επενδύσουν στο θεματικό τουρισμό
- να υλοποιούν επιμορφωτικά προγράμματα για την εκπαίδευση

των ντόπιων σχετικά με τις καλές πρακτικές τουρισμού και θέματα περιβαλλοντικής διαχείρισης εφαρμοσμένα σε σχετικά επαγγέλματα

- να έχουν προτεραιότητα την προστασία του περιβάλλοντος και του πολιτισμού της περιοχής τους:
- να υιοθετήσουν πρακτικές ορθολογικής διαχείρισης υδατικών πόρων (προγράμματα ευαισθητοποίησης για τη μείωση της ζήτησης, απαγόρευση υδροβόρων επενδύσεων, όπου υπάρχει ανεπάρκεια νερού, επαναχρησιμοποίηση, υιοθέτηση κατάλληλων πρακτικών από σχετικές επιχειρήσεις κ.α.)
- να υιοθετήσουν υπεύθυνη διαχείριση απορριμμάτων (προγράμματα ανακύκλωσης, κομποστοποίησης)
- πολιτικές για τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας που προέρχεται από ορυκτούς πόρους και αντικατάσταση της από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας
- να υπάρξει μελέτη και οριοθέτηση φέρουσας ικανότητας
- να κάνουν marketing αειφόρου τουρισμού

Βιβλιογραφία / Χρήσιμες Πληροφορίες:

1. **Davidson, R., Maitland, R. (1997).** Tourism Destinations. London, Hodder & Stoughton.
2. **UNEP/MAP-Plan Bleu, (2009).** State of the Environment and Development in the Mediterranean, UNEP/MAP-Plan Bleu, Athens, 2009.
3. **UNEP/MAP, (2009).** Sustainable Coastal Tourism *An integrated planning and management approach, United Nations environmental programme.*
4. **UNEP. MAP. Plan Bleu, (2007).** Protecting and enhancing the Mediterranean coastal zone, a common good under **threat.**, Blue Plan Notes n° 6 Information document – 4 p. (Fr – Eng).
5. **Ponting J., (2001).** Managing the Mentawais: An Examination of Sustainable Tourism Management and the Surfing Tourism Industry in the Mentawai Archipelago, Indonesia.
6. **University of Technology, Sydney,** available at <http://www.mentawai.org/jptm.htm>.
7. **Βαρβαρέσσος, Σ. (1998).** Τουρισμός Έννοιες, μεγέθη, δομές, η ελληνική πραγματικότητα. Αθήνα, εκδόσεις Προπομπός.

Διαδικτυακές πηγές:

8. <http://www.coastlearn.org/tourism/introduction.html>
9. http://assets.panda.org/downloads/medpotourismreportfinal_ofnc.pdf

www.litusgo.eu

2012

ISBN set 978-9963-720-22-4

ISBN 978-9963-720-26-2